

ASSENOV I DRUGI protiv BUGARSKE

(Predstavka br. 24760/94)

PRESUDA

28. oktobra 1998. godine

Podnosilac predstavke: Anton Assenov, Fidanka Ivanova i Stefan Ivanov

Oštećeni: podnosilac predstavke

Država ugovornica: Bugarska

Datum podnošenja predstavke: 6. septembra 1993.

Datum odluke o prihvatljivosti: 27. juna 1996.

Podnosilac predstavke su Anton Assenov, rođen 1978. godine i njegovi roditelji Fidanka Ivanova i Stefan Ivanov, svi državljani Bugarske, romskog porekla. Podnosioci predstavke tvrde da su žrtve povrede članova 3, 5, 6, 13, 14 i 25 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i sloboda koje je počinila Turska.

(...)

Činjenice

I. Okolnosti ovog slučaja

7. Podnosioci su bugarski državljani, članovi romske porodice nastanjene u mestu Šumen, u Bugarskoj.

G. Anton Asenov je rođen 1978. godine, majka Fidanka Ivanova 1956. a otac Stefan Ivanov 1952. godine.

A. Događaji tokom i nakon 19. septembra 1992. godine

1. Hapšenje i pritvor

8. Dana 19. septembra 1992. godine, g. Asenova (koji je tada imao 14 godina) zatekao je, kako se kocka na gradskoj pijaci, i uhapsio policajac koji nije bio na dužnosti; policajac ga je onda doveo do obližnje autobuske stanice i pozvao pomoć.

9. Potom su roditelji g. Asenova, oboje zaposleni na stanici, zamolili da on bude pušten. U pokušaju da dokaže da je sam u mogućnosti da kazni sina, g. Ivanov ga je udario parčetom šperploče. Posle toga su stigla još dva policajca. Podnosioci tvrde da su oni udarali dečaka pendrecima. Između roditelja i policajaca tada je izbio sukob, mada je sam g. Asenov po svoj prilici bio miran i neagresivan. Policajci su njega i oca vezali lisicama i naterali da uđu u policijski automobil. U policijskoj stanici su držani oko dva časa i pušteni bez optužbe. G. Asenov tvrdi da su ga policajci u stanici tukli pištoljem – igračkom i pendrekom kao i da su ga udarali pesnicama u stomak.

2. Lekarski nalaz

10. Sledećeg radnog dana, 21. septembra 1992. godine, podnosioci su posetili stručnjaka sudske medicine, kome su objasnili da su g. Asenova tri policajca tukla pendrecima i drškom pištolja a njegovu majku pendrekom.

(...)

Lekar je zaključio da su modrice mogle biti nanete na način kako su tvrdili podnosioci.

3. Istraga Oblasne direkcije za unutrašnje poslove

12. Dana 2. oktobra 1992. godine, gđa Ivanova je podnela žalbu Oblasnoj direkciji za unutrašnje poslove, u kojoj je tvrdila da su joj sina tukli policajci na autobuskoj i policijskoj stanici, i zatražila da se odgovorni pripadnici policije kazne (vidi st. 58).

(...)

17. Dana 13. novembra 1992. godine, upravnik Oblasne direkcije je podnosiocu obavestio pismenim putem da je postupanje pripadnika policije bilo zakonito te da on neće pokrenuti krivični postupak protiv njih.

4. Istraga Oblasnog vojnog tužilaštva

18. Dana 12. decembra 1992. godine, podnosioci su Oblasnom vojnom tužilaštvu u Varni podneli zahtev za krivično gonjenje policajaca.

(...)

23. Dana 20. marta 1993. godine, vojno tužilaštvo je na osnovu nalaza istražitelja odlučilo da ne pokrene krivični postupak. (...)

5. Žalba Vrhovnom vojnom tužilaštvu

24. Dana 15. aprila 1993. godine, podnosioci su se žalili Vrhovnom vojnom tužilaštvu.

(...)

26. Dana 21. maja 1993. godine, Vrhovno vojno tužilaštvo je, pregledavši dosije, odbilo da pokrene krivični postupak protiv tuženih pripadnika policije iz istih razloga kao i oblasni tužilac.

(...)

6. Nastavak istražnih radnji od strane oblasnog vojnog tužilaštva

27. Nakon nekoliko ponovljenih žalbi podnosilaca, kao i pritiska od strane ministarstva pravosuđa da preispita slučaj, Vrhovno vojno tužilaštvo je obavestilo Oblasno vojno tužilaštvo da bi preliminarne istrage protiv pripadnika policije morala da obuhvati iskaze nezavisnih svedoka, pa se moraju izvršiti dopunske istražne radnje.

(...)

29. Koliko je poznato, ove dopunske istrage nisu zaključene nikakvom zvaničnom odlukom, jer podnosioci nisu bili obavješteni o njihovim rezultatima.

7. Žalba Vrhovnom tužilaštvu

30. Dana 20. juna 1994. godine, podnosioci su podneli žalbu Vrhovnom tužilaštvu Bugarske. (...)

31. Koliko je poznato, žalba je prosleđena Vrhovnom vojnom tužilaštvu, koje je advokata podnosilaca 28. juna 1994. godine obavestilo da ne postoje razlozi da se prethodna odluka promeni.

B. Hapšenje g. Asenova 27. juna 1995. godine i pritvor

1. Privođenje, pritvor i istraga

32. U januaru 1995. godine, tužilac u Šumenu je ispitivao g. Asenova u vezi sa istragom o nizu krađa i razbojništava.

(...)

34. Dana 27. jula, 2. avgusta, 7. avgusta i 15. avgusta 1995. godine, podnosilac je u prisustvu advokata učestvovao u smotrama radi utvrđivanja identiteta, za vreme kojih su ga identifikovale četiri žrtve pljački. Dana 28. avgusta 1995. godine, veštak koga je postavio istražni sudija podneo je izveštaj u vezi sa vrednošću predmeta koje su navodno ukrali podnosilac i njegovi saučesnici. Kasnije su optužbi pridodati dopunski navodi u vezi sa drugim krađama u kojima se sumnjalo da je g. Asenov učestvovao.

Koliko je poznato, tokom istrage je ispitano oko šezdeset svedoka i navodnih žrtava, ali posle septembra meseca 1995. godine nisu prikupljeni nikakvi dokazi.

2. Pritvor do suđenja, od jula 1995. do jula 1997.

35. G. Asenov je držan u pritvoru u policijskoj stanici u Šumenu od 27. jula 1995. do 25. marta 1996. godine.

Strane se ne slažu u pogledu uslova u kojima je boravio. Podnosilac tvrdi da je držan u ćeliji površine 3 sa 1,80 metara, s vremena na vreme zajedno sa dvoje do četiri drugih zatvorenika, da je ćelija bila skoro u celini ispod zemlje, sa veoma malo svetla i svežeg vazduha; da u ćeliji nije imao mogućnosti za fizičke ili bilo kakve druge aktivnosti; i da je puštan samo dva puta dnevno, i to samo do toaleta. Vlada tvrdi da je ćelija bila 4,60 sa 3,50 metra i da je podnosilac delio sa samo jednim drugim pritvorenikom.

36. Podnosilac je podneo veliki broj molbi za puštanje na slobodu, između ostalog, pozivajući se na činjenicu da nisu sakupljeni nikakvi novi dokazi protiv njega, da je imao zdravstvene probleme koje su uslovi pritvora pogoršali, te da je imao dvoje male dece. Izgleda da su neke molbe razmotrene pojedinačno, a druge zajedno, i to po nekoliko meseci nakon podnošenja.

(...)

C. Događaji nakon podnošenja predstavke Komisiji

49. Podnosioci su predstavku podneli Komisiji 6. septembra 1993. godine. Marta 1995. godine su u prisustvu beležnika potpisali izjavu o imovnom stanju, sačinjenu na bugarskom, u kojoj su se izričito pozvali na predstavku Komisiji i naveli da je bila sačinjena za svrhe molbe Komisiji za pravnu pomoć.

50. Dana 15. maja, 23. maja i 8. septembra 1995. godine, dva dnevna lista objavila su članke o ovom slučaju. Dva članka, u čijim je naslovima navedeno da je jedan romski kockar „doveo Bugarsku pred sud u Strazburu“, tvrdila su između ostalog da su u odgovoru na pitanja novinara podnosioci navodno porekli da su bili podneli predstavku Komisiji. (...)

51. Nepoznatog dana su predstavnici tužilaštva i policije posetili podnosiocima i zatražili od njih da se izjasne o tome da li su podneli predstavku Komisiji. Dana 8. septembra 1995. godine, drugi i treći podnosilac su posetili beležnika i potpisali izjavu u kojoj su porekli da su bili podneli predstavku Komisiji. (...)

52. Izgleda da je ova izjava posle podneta tužilaštvu. Dana 19. septembra 1995. godine, Vrhovno vojno tužilaštvo je obavestilo Ministarstvo spoljnih poslova o izjavi. (...)

II. Relevantno domaće pravo i praksa

A. Kockanje

54. Po bugarskom zakonu kockanje je upravni prekršaj; osobe ispod 16 godina ne podležu njegovoj primeni (čl. 2(2) Zakona protiv špekulacije).

B. Ovlašćenja policije u vezi sa privođenjem i pritvorom 1992. godine

55. Prema članu 20(1) Zakona o narodnoj policiji iz 1976. godine, koji je bio u primeni kada se razmatrani slučaj odvijao, pripadnik policije mogao je da privede u policijsku stanicu ili mesnu kancelariju samo lica:

1. čiji se identitet ne može ustanoviti;
2. koja se nasilno ponašaju i ne pokore pošto su opomenuti;
3. koja odbiju da dobrovoljno dođu u policijsku stanicu bez ozbiljnog razloga za odbijanje, pošto su obaveštena shodno odedbama člana 16 ovog zakona;
4. koja namerno ometaju pripadnike Ministarstva unutrašnjih poslova u obavljanju svojih zadataka;
5. koja bez zakonskog ovlašćenja nose ili upotrebe vatreno oružje, drugo oružje ili opasne predmete;
6. u drugim slučajevima propisanim zakonom.

Na osnovu člana 20(2) ovog Zakona, u svim gornjim slučajevima je policija bila obavezna da sprovede istragu bez odlaganja i da lice oslobodi u roku od tri časa osim ako nije bilo potrebno sprovesti dodatne zakonske mere protiv njega.

56. Član 24(1) odnosio se na upotrebu sile od strane pripadnika policije. Upotreba sile „primerena svojstvima i ozbiljnosti prestupa i pruženog otpora“ (čl. 24(2)) bila je dozvoljena:

1. da bi se sprečilo nasilno ponašanje ili drugi ozbiljan prekršaj javnog reda;
2. u jasnim slučajevima nepokoravanja policijskim naredbama ili zabranama;
3. u toku privođenja ili prevoza kada postoji opasnost bežanja, ili opasnost za život lica koje se hapsi ili prevozi ili drugog lica.

C. Pravni lekovi za policijsko zlostavljanje

1. Krivično pravo

57. Prema članu 190 Zakona o krivičnom postupku (1974):

Smatraće se da postoji dovoljno dokaza za pokretanje krivičnog postupka ako postoji osnovana sumnja da je počinjeno krivično delo.

58. Kod najvećeg broja ozbiljnih krivičnih dela, kao i onih za koja se sumnja da su ih počinila službena lica u vršenju dužnosti, krivični postupak se ne može pokrenuti na zahtev pojedinca, već samo na osnovu odluke javnog tužioca (Zakon o krivičnom postupku, članovi 192, 282, 283, 284 i 285).

(...)

2. Građansko pravo

60. Zakon o obligacionim odnosima propisuje u članu 45 da lice koje je pretrpelo štetu može da traži nadoknadu podnošenjem tužbe protiv lica koje je svojim postupkom prouzrokovalo štetu. Zakon o državnoj odgovornosti za štete propisuje da lice koje je pretrpelo štetu zbog nezakonitog postupka službenog lica može da tuži državni organ koji je u pitanju.

61. Članovi 182(d) i 183 građanskog zakonika propisuju da sud koji razmatra građansku tužbu:

182. ...mora odložiti postupak:

(d) u slučajevima kada se za vreme građanske parnice otkrije postojanje krivičnih elemenata čije je utvrđivanje od odlučujućeg značaja za ishod građanskog spora.

183. Postupak koji je odložen mora biti nastavljen po službenoj dužnosti ili zahtevu jedne od strana pošto su uklonjene odgovarajuće prepreke

Član 222 Građanskog zakonika propisuje:

Nalazi sadržani u pravosnažnoj odluci krivičnog suda u pogledu toga da li je delo izvršeno, njegove nezakovitosti i krivice počinioca, smatraće se obavezujućim za građanski sud u razmatranju građanskih posledica krivičnog dela.

D. Krivična dela koja je g. Asenov navodno počinio 1994. i 1995. godine

63. U vezi sa navodnim provalama, g. Asenov je optužen za krivično delo čiji su elementi dugotrajna krivična aktivnost maloletnika koja se sastoji od provalnih krađa izvršenih uz pomoć saučesnika koja sadrže nasilan upad u zatvorene prostorije i krađu predmeta znatne vrednosti. Maksimalna kazna za ovo delo je tri godine zatvora (Krivični zakon iz 1968. godine, stavovi 1(3), 1(5) i 2 člana 195, u vezi sa stavom 1 člana 26 i stavom 1(3) člana 63).

64. U vezi sa navodnim pljačkama, g. Asenov je optužen za dugotrajnu krivičnu aktivnost maloletnika, izvršenu uz pomoć saučesnika, koja se sastoji od pljački, što se definiše kao krađa uz pomoć upotrebe sile ili pretnji. Propisana kazna je do pet godina zatvora (Krivični zakon iz 1968. godine, stav 1 člana 198, u vezi sa stavom 1 člana 26 i stavom 1(2) člana 63).

65. Na osnovu odredaba članova 23, 24 i 25 Krivičnog zakona, maksimalna kazna na koju je g. Asenov mogao biti osuđen za sve optužbe je šest i po godina zatvora.

E. Tužilaštvo

66. Prema odredbama Zakona o krivičnom postupku kao i pravnoj teoriji i praksi, tužilac u krivičnom postupku ima dvostruku funkciju.

U prvoj fazi tužilac nadgleda istragu. Nadležan je između ostalog da istražnom sudiji daje obavezujuća uputstva; da učestvuje u ispitivanjima, pretresima ili bilo kom drugom istražnom postupku; da istražnom sudiji oduzme predmet i prebaci drugom; ili da celu istragu ili delove istrage sprovede samostalno. Može takođe da odlučuje da li da obustavi postupak, da naredi dodatne istražne radnje, ili da pripremi optužbu i podnese predmet sudu.

U pravosudnoj fazi je nadležan za krivično gonjenje optuženog.

67. Istražni sudija je u izvesnoj meri nezavisan od tužioca u pogledu metoda rada i određenih istražnih postupaka, ali obavlja svoje dužnosti prema uputstvima tužioca i pod njegovim nadzorom (Zakon o krivičnom postupku, stav 2 člana 48 i član 201). Ako istražni sudija ima pritužbe na uputstva tužioca, može da se obrati višem tužiocu, čija je odluka izvršna.

68. Član 86 Zakona o krivičnom postupku propisuje da i tužilac i istražitelj imaju obavezu da sakupljaju dokaze i protiv i u korist optuženog. Tokom celokupnog trajanja krivičnog postupka, tužilac mora da „vrši nadzor nad sprovođenjem zakonitosti“ (Zakon o krivičnom postupku, član 43).

F. Odredbe o pritvoru

1. Ovlašćenja tužilaštva da produži pritvor

69. Optuženom, uključujući i maloletnom licu, može se produžiti pritvor odlukom istražitelja ili tužioca, mada se maloletnicima može produžiti pritvor samo u izuzetnim slučajevima. U slučajevima gde je pritvor produžen na osnovu odluke istražnog sudije bez

prethodne saglasnosti tužioca, takvu odluku mora da potvrdi tužilac u roku od 24 časa. Tužilac takvu odluku obično donosi na osnovu spisa i bez saslušanja optuženog (Zakon o krivičnom postupku, članovi 152, 172, 201–203, 377 i 378).

70. Istraga u krivičnom predmetu mora se zaključiti u roku od dva meseca. Produženje do šest meseci može da odobri oblasni tužilac, a vrhovni tužilac može da odobri produženje istrage do devet meseci. Ako se istraga produži, tužilac će odrediti da li da se optuženi zadrži u pritvoru (Zakon o krivičnom postupku, član 222).

71. Ne postoji zakonsko ograničenje kojim bi se tužilac koji je optuženom odredio produženje pritvora ili potvrdio takvu odluku istražnog sudije sprečio da goni optuženog u bilo kakvom budućem krivičnom postupku. Ovo se u praksi često i događa.

2. Sudska revizija pritvora

72. Lice kome je produžen pritvor ima mogućnost da odmah podnese nadležnom sudu žalbu protiv određivanja pritvora. Sud je obavezan da donese odluku u roku od tri dana od podnošenja žalbe (Zakon o krivičnom postupku, stav 5 člana 152).

73. Uobičajena praksa u trenutku kada je g. Asenov uhapšen bila je da sud preispituje žalbe protiv produženja pritvora u odsustvu javnosti i bez učešća stranaka. Ako se žalba odbaci, sud ne obaveštava lice koje je podnelo o toj odluci.

74. Stav koje je iznelo Prvo krivično odeljenje Vrhovnog suda je da u odlučivanju o takvim žalbama sud ne treba da razmatra da li postoji dovoljno dokaza u korist optužbe protiv pritvorenika, već samo zakonitost naloga o pritvoru. Nalog o pritvoru će biti zakonit jedino u odnosu na lica optužena za krivična dela koja su kažnjiva zatvorskom kaznom u trajanju manjem od deset godina ako postoji „stvarna opasnost“ da optuženi pobege ili ponovno izvrši krivično delo (Odluka br. 24 u predmetu br. 268/95).

75. U odluci objavljenoj 17. septembra 1992. godine, Prvo krivično odeljenje Vrhovnog suda je utvrdilo da se žalba protiv produženja pritvora može podneti samo jednom. Ponovna žalba je moguća samo u slučajevima kada je optuženi pušten na slobodu a onda ponovno pritvoren. U svim drugim slučajevima lice u pritvoru može da zatraži od tužioca da bude pušteno ako je došlo do promene okolnosti (Odluka br. 94 u predmetu br. 754/92).

76. Povremena sudska revizija zakonitosti određivanja pritvora moguća je tek kada krivični predmet stigne pred sud, koji tada ima mogućnost da odredi da li da se optuženi pusti na slobodu ili ne.

Postupak pred Komisijom

77. Podnosioci su se Komisiji obratili 6. septembra 1993. godine. Pozivajući se na član 3, stav 1 člana 6 i član 13 Konvencije, žalili su se na navodno zlostavljanje g. Asenova od strane policije u septembru 1992. godine i nepostojanje efikasnog domaćeg pravnog leka u tom pogledu; pozivajući se na član 3 i stavove 1, 3 i 5 člana 5, na produženje pritvora od meseca jula 1995. godine; i, pozivajući sa na član 25, na mere koje je tužilaštvo preduzelo u vezi sa njihovom predstavkom Komisiji.

78. Komisija je predstavku (br. 24760/94) prihvatila 27. juna 1996. godine. U svom izveštaju od 10. jula 1997. godine, izrazila je mišljenje, u vezi sa događajima iz septembra 1992. godine, da nije bilo kršenja člana 3 (šesnaest glasova prema jedan), da je postojala povreda člana 13 (jednoglasno), i da nije bilo povrede člana 6 (jednoglasno).

U vezi sa događajima posle 1995. godine, jednoglasno je izrazila mišljenje da nisu postojale povrede stava 1 člana 5 i člana 3, ali da jesu postojale povrede stavova 3 i 4 člana 5 i da Bugarska nije poštovala svoje obaveze u vezi sa članom 25.

(...)

Pravo

I. Podnosioci

80. Na raspravi pred sudom, zastupnik podnosioca je objasnio da su za potrebe postupka pred Komisijom roditelji g. Asenova učestvovali u njegovim žalbama iz razloga što je on u vreme [navodnog kršenja] Konvencije bio maloletan. U ovom trenutku je situacija takva da je g. Asenov jedini podnosilac u vezi sa svim žalbama osim one u vezi sa članom 25 Konvencije, koju je podneo zajedno sa svojim roditeljima.

81. Prema tome, Sud će u pogledu svih žalbi osim one u vezi sa članom 25 Konvencije odlučivati jedino da li je bilo povreda prava g. Asenova. U pogledu žalbe u vezi sa članom 25, ispitaće takođe da li je bilo povrede prava g. Ivanova i gđe Ivanove.

II. događaji za vreme i nakon 19. septembra 1992. godine

A. Prethodni prigovori Vladi

1. Navodno nekorišćenje svih domaćih pravnih lekova

82. Vlada je tvrdila da je žalbu g. Asenova po članu 3 u vezi sa događajima od 19. septembra 1992. godine trebalo proglasiti neprihvatljivom zbog toga što svi domaći pravni lekovi nisu bili iscrpeni, prema članu 26 Konvencije, prema kome:

Komisija može uzeti predmet u razmatranje tek kada se iscrpe svi unutrašnji pravni lekovi, u skladu sa opšte priznatim načelima međunarodnog prava...

Prema podnesku vlade, pored toga što je podneo krivičnu prijavu protiv pripadnika policije, podnosilac je takođe mogao da pokrene građanski postupak prema članu 45 Zakona o obligacionim odnosima ili upravni postupak prema Zakonu o državnoj odgovornosti za štetu.

83. Na raspravi pred Sudom, podnosilac je naveo da je bilo teško zamisliti kakve bi dodatne korake mogao da preduzme kako bi iskoristio pravne lekove koji formalno postoje u bugarskom pravu.

84. U odluci o prihvatljivosti predstavke Komisija je navela da se ne bi moglo smatrati da bi nadoknada koja bi proistekla iz građanskog postupka mogla adekvatno da ispravi povredu člana 3. Komisija je utvrdila da su podnošenjem žalbi Oblasnoj direkciji unutrašnjih poslova kao i svim stepenima istražnih vlasti, podnosioci učinili sve što je bilo u njihovoj moći da bi doveli do pokretanja krivičnog postupka protiv pripadnika policije, čime su svoju žalbu predali u ruke vlastima koje su bile najnadležnije da sprovedu postupak.

85. Sud podseća da pravilo o iscrpljenju svih domaćih pravnih lekova koje navodi član 26 obavezuje sva lica koja žele da svoju žalbu protiv države podnesu pred međunarodno pravosudno ili arbitražno telo da prvo iskoriste pravne lekove koje pruža pravni sistem u njihovoj državi, time lišavajući države tereta da odgovaraju pred međunarodnim telom za svoje postupke pre nego što su imale priliku da slučaj reše kroz sopstveni pravni sistem. Da bi se ovo pravilo ispoštovalo, podnosilac mora da ima normalan pristup postojećim pravnim lekovima, čiji obim mora da bude adekvatan da pruži naknadu za navodne povrede (videti presudu u slučaju *Aksoy protiv Turske*, 18. decembra 1996. Reports of Judgments and Decisions 1996-VI, str. 2275–76, st. 51 i 52).

86. Sud podseća da prema bugarskom pravu nije moguće da podnosilac sam pokrene krivični postupak u vezi sa krivičnim delima navodno počinjenim od strane službenih lica u vršenju dužnosti (videti stav 58, gore). Sud navodi da su podnosioci podneli sijaset žalbi tužilaštvu na svim nivoima u kojima su tražili da se sprovede potpuna istraga o optužbama g. Asenova o navodnom zlostavljanju od strane policije kao i da se ta lica krivično gone (videti stavove 12–31, gore).

Sud zaključuje da pošto je iscrpeo sve mogućnosti koje su postojale u sistemu krivičnog prava podnosilac nije imao obavezu, kako nije bilo nikakvog krivičnog postupka u vezi sa njegovom žalbom, da preduzme još jedan pokušaj da ostvari pravdu vođenjem postupka za naknadu štete.

Sledi dakle da se prethodna primedba Vlade mora odbiti.

2. Navodna zloupotreba pravnog postupka

87. Pored prethodnog, Vlada je tvrdila da optužbe podnosioca nisu bile potkrepljene i da im je cilj bio da zavedu Komisiju, što bi predstavljalo zloupotrebu prava na žalbu. Predstavku je dakle trebalo odbaciti, shodno odredbama stava 2 člana 27 Konvencije, prema kome:

Komisija proglašava neprihvatljivom svaku predstavku ... za koju smatra da je nespojiva sa odredbama ove Konvencije, očigledno neosnovana ili predstavlja zloupotrebu prava na predstavku.

88. Pošto je razmotrila optužbe podnosioca, Komisija je u odluci o prihvatljivosti iznela stav da su one pokretale ozbiljna činjenična i pravna pitanja koja zahtevaju pažljivo ispitivanje osnovanosti.

89. Sud nije našao nikakav osnov za zaključak da podnošenje predmeta Komisiji predstavlja zloupotrebu prava na žalbu.

Sledi dakle da se ova prethodna primedba Vlade mora odbiti.

B. Osnovanost žalbe

I. Navodna povreda člana 3 Konvencije

90. G. Asenov tvrdi da su događaji od 19. septembra 1992. godine proizveli povrede člana 3 Konvencije, prema kome:

Niko ne sme biti podvrgnut mučenju, ili nečovečnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

On tvrdi da je član 3 prekršen iz dva razloga. Prvo, traži da Sud preispita medicinske dokaze i izjave svedoka, koje, kako je naveo, dokazuju da su ga okrutno prebili pripadnici policije.

Drugo, zajedno sa Evropskim centrom za prava Roma i organizacijom *Amnesty International*, podnosilac traži od Suda da donese odluku da, u svim slučajevima kada postoji osnovana sumnja da je počinjeno mučenje ili nečovečni ili ponižavajući postupci, sam propust nadležnih domaćih vlasti da sprovedu hitnu i nepristrasnu istragu predstavlja povredu člana 3.

91. Vlada napominje da je medicinski nalaz podnosioca nepouzdan jer je izdat dva dana nakon dotičnog incidenta. U svakom slučaju, u odsustvu bilo kakve potvrde koja bi se odnosila na g. Ivanova, povrede koje su opisane u nalazu lekara slagale su se sa iskazima svedoka prema kojima je otac tukao sina tankom drvenom lajsnom.

92. Prilikom procene ponuđenih dokaza, Komisija je uzela u obzir načelo da u slučajevima kada pojedinac tvrdi da je zadobio povrede jer je zlostavljan u pritvoru, Vlada ima obavezu da

pruži potpuno i zadovoljavajuće objašnjenje kako je došlo do povreda (videti presudu u slučaju *Ribitsch protiv Austrije* od 4. decembra 1995. godine, Serija A br. 336, str., 25–26, stav 34, i gore pomenutu presudu u slučaju *Aksoy*, str. 2278, stav 61). Komisija je između ostalog prihvatila da je izbila prepirka na autobuskoj stanici između pripadnika policije i g. Ivanova i da je on udario svog sina lajsnom od šper-ploče da bi pokazao da sam može da disciplinuje svog sina a da su potom oba podnosioca držana u policijskoj stanici oko dva sata. Međutim, budući da je prošlo više od četiri godine od događaja i u odsustvu dovoljno nezavisne i pravovremene istrage od strane domaćih vlasti Komisija nije bila u stanju da odredi koja je verzija događaja verodostojnija, pa tako nije ustanovila da je došlo do bilo kakve povrede člana 3.

93. Kako je Sud naglasio mnogo puta, član 3 potvrđuje jednu od osnovnih vrednosti demokratskog društva. Čak i u najtežim okolnostima, kao što je borba protiv terorizma ili kriminala, Konvencija izričito zabranjuje mučenje ili nečovečno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje. Za razliku od drugih odredbi Konvencije i Protokola br. 1 i 4, član 3 ne dozvoljava nikakve izuzetke ili derogacije po članu 15, čak i u slučaju vanrednog stanja koje ugrožava opstanak nacije (videti gore pomenutu presudu u slučaju *Aksoy*, str. 2278, st. 62).

94. Sud podseća da zlostavljanje mora da dostigne izvesan prag okrutnosti da bi potpalo pod odredbe člana 3. Procena ovog praga je relativna stvar; on zavisi od svih okolnosti slučaja, kao što je trajanje postupka, njegove fizičke i/ili psihičke posledice, i, u nekim slučajevima, od pola, uzrasta i zdravstvenog stanja žrtve. Kod osobe koje je lišena slobode, primena fizičke sile koja nije strogo posledica njenog ponašanja krnji ljudsko dostojanstvo i u principu predstavlja povredu prava određenih članom 3 (vidi presudu u slučaju *Tekin protiv Turske* od 9. juna 1998. godine, Reports 1998-IV, str. 1517–18, st. 52 i 53).

95. Sud smatra da su modrice koje je pronašao lekar koji je pregledao g. Asenova (videti stav 11, gore) navodile na zaključak da su njegove povrede, bilo da ih je nanela policija ili otac, dovoljno ozbiljne da bi predstavljale zlostavljanje prema odredbama člana 3 (videti, na primer, presudu u slučaju *A. protiv Velike Britanije* od 23. septembra 1998. godine, Reports 1998-IV, str. 2699, stav 21, kao i gore pomenutu presudu u slučaju *Ribitsch*, str. 9 i 26, stavovi 13 i 39). Ostaje da se razmotri da li se država može smatrati odgovornom po članu 3 u vezi sa ovim povredama.

(a) Navodno zlostavljanje od strane policije

96. Sud podseća da Komisija na osnovu dokaza koji su joj predočeni nije bila u stanju da ustanovi na koji način su nanete povrede podnosiocu (videti stav 92, gore).

97. Sud primećuje da je lekar koji je pregledao g. Asenova dva dana pošto je ovaj pušten iz policijskog pritvora ustanovio da su modrice na njegovom telu navodile na zaključak da je bio tučen tvrdim predmetom (videti stav 26 gore). Podnosilac tvrdi da su povrede naneli pripadnici policije i to pendrecima.

98. Sud smatra da bi, budući da nije sporno da je podnosilac bio žrtva tuđeg nasilja dana 19. septembra 1992. godine i budući da nema naznaka da se bilo šta nezakonito dogodilo između toga dana i lekarskog pregleda, bilo pravično pretpostaviti da su modrice nanete 19. septembra 1992. godine i to u vezi sa hapšenjem.

99. Sud takođe primećuje da je pripadnik policije koji je priveo podnosioca u svom iskazu naveo da je video kako g. Ivanov udara svog sina dva ili tri puta po leđima tankom drvenom lajsnom (videti stav 14, gore). Podnosioci ne osporavaju tvrdnju da je g. Ivanov udario g. Asenova na ovakav način, mada osporavaju da je to bilo učinjeno uz korišćenje takve sile ili učestalosti koje bi mogle da dovedu do modrica opisanih u lekarevom nalazu. Pošto je gđa Ivanova podnela žalbu 2. oktobra 1992. godine, službenik Oblasne direkcije unutrašnjih poslova

razgovarao je sa podnosiocima i uzeo gore pomenuti pismeni iskaz od policajca koje je priveo podnosioca, kao i iskaze druge dvojice policajaca, koji nisu bili prisutni u trenutku kada je g. Ivanov udarao g. Asenova. Jedini nezavisni svedok s kojim je službenik Oblasne direkcije tada razgovarao nije mogao da se seti da li je na autobuskoj stanici došlo do bilo kakvog incidenta.

Jula 1993. godine, bez znanja podnosioca, uzete su izjave dva druga lica koja su bila prisutna na autobuskoj stanici. Jedno se nije dobro sećalo šta se događalo, a drugo, šofer autobusa, setio se da je video kako g. Ivanov udara sina lajsnom, ali nije mogao da kaže koliko dugo ili koliko jako.

Niko osim podnosioca nije naveo da je video pripadnike policije da udaraju g. Asenova.

100. Kao i Komisija (videti stav 92, gore), i Sud zaključuje da prema raspoloživim dokazima nije moguće utvrditi da li su povrede podnosiocu naneli pripadnici policije, kako je tvrdio.

(b) Valjanost istrage

101. Međutim, Sud smatra da lekarski nalaz, iskazi g. Asenova, činjenica da je držan u policijskoj stanici dva sata, kao i odsustvo bilo kakve izjave svedoka da su videli g. Ivanova kako tuče svog sina takvom žestinom da bi mogao da izazove navedene modrice, svi zajedno navode na postojanje osnovane sumnje da je navedene povrede mogla da nanese policija.

102. Sud smatra da u takvim okolnostima kada pojedinac iznese potkrepljivu tvrdnju da su ga ozbiljno i protivzakonito zlostavljali policija ili drugi državni službenici i to protivno članu 3 Konvencije, ta odredba, posmatrana u vezi s opštom dužnošću države po članu 1 Konvencije da „jemči svakome unutar svoje nadležnosti prava i slobode određene ... Konvencijom“, zahteva postojanje efikasne istrage. Ta istraga, kao i ona propisana odredbama člana 2, treba da bude u mogućnosti da dovede do nalaženja i kažnjavanja odgovornih (videti, u vezi sa članom 2 Konvencije, presudu u slučaju *McCann i drugi protiv Velike Britanije* od 27. septembra 1995. godine, Serija A br. 324, str. 49, stav 161, presudu u slučaju *Kaya protiv Turske* od 19. februara 1998. godine, Reports 1998-I, str. 324, stav 86, i presudu u slučaju *Yasa protiv Turske* od 2. septembra 1998. godine, Reports 1998-VI, str. 2438, stav 98.). Ako to ne bi bio slučaj, opšta pravna zabrana mučenja i nečovečnih i ponižavajućih postupaka i kažnjavanja, i pored svog fundamentalnog značaja (videti stav 93, gore), bila bi neefikasna u praksi i predstavnici države bi u nekim slučajevima mogli da skoro neometeno zloupotrebljavaju ona prava koja su im na raspolaganju.

103. Sud navodi da su nakon žalbe gđe Ivanove državne vlasti ipak donekle istražile tvrdnje podnosioca. Međutim Sud nije ubeđen da je ta istraga bila dovoljno temeljna i delotvorna da bi ispunila zahteve člana 3. Naročito je nezadovoljavajuća činjenica da je istražitelj Oblasne direkcije unutrašnjih poslova bio spreman da zaključi da je povrede g. Asenovu naneo otac (videti stav 16, gore), bez obzira na nepostojanje bilo kakvog dokaza da je otac tukao sina silom koja bi bila potrebna da bi se nanele modrice opisane u lekarskom nalazu. Mada se incident dogodio na javnom mestu, na autobuskoj stanici, i mada ga je prema iskazima policajaca na licu mesta videlo oko dvadeset Roma i dvadeset šofera autobusa, izgleda da niko nije pokušao da ustanovi pravo stanje stvari nalaženjem i saslušavanjem tih svedoka odmah nakon incidenta, kada su sećanja još sveža. Umesto toga, u tom trenutku je uzeta izjava samo jednog svedoka, koji nije bio u stanju da se seti incidenta (vidi stav 99, gore).

104. Prvobitna istraga, koju je preduzelo Oblasno vojno tužilaštvo, kao i istraga Vrhovnog vojnog tužilaštva bile su još površnije. Sud smatra naročito upadljivim zaključak do kojeg je Vrhovno vojno tužilaštvo došlo bez ikakvih dokaza da g. Asenov nije sledio naloge ovlašćenih

lica: „čak i da maloletna osoba jeste tučena po telu, to se dogodilo kao posledica odbijanja naloga pripadnika policije“. Doći do takvog zaključka protivno je načelu člana 3 da je u vezi sa licem koje je lišeno slobode upotreba fizičke sile koja nije izrazito neophodna zbog ponašanja tog lica u principu povreda prava tog lica (videti stav 94, gore).

105. Sud primećuje da je jula 1993. godine Vrhovno vojno tužilaštvo zaključilo da je u slučajevima navodnih policijskih zloupotreba potrebno uzeti iskaze nezavisnih svedoka (vidi stav 27, gore). Međutim, ispitivanje dva dodatna svedoka, od kojih se jedan jedva sećao incidenta, nije bilo dovoljno da ispravi sve nedostatke istrage do tog vremena.

106. Posmatrano u svetlu gore navedenog, u imajući u vidu nepostojanje korenite i efikasne istrage potkrepljive tvrdnje podnosioca da su ga tukli pripadnici policije, Sud je ustanovio da jeste došlo do povrede člana 3 Konvencije.

2. Navodna povreda stava 1 člana 6 Konvencije

107. G. Asenov tvrdi da mu je onemogućen delotvoran pristup sudu, što predstavlja povredu stava 1 člana 6 Konvencije, koji između ostalog propisuje:

Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ... ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona.

108. Podnosilac je naveo da je učinak odluke tužilaštva da ne pokrene krivični postupak protiv pripadnika policije koji su ga navodno zlostavljali bio da mu onemogući pristup sudu u vezi sa njegovim zahtevom za naknadom štete izazvane incidentom. Dakle, pošto nije pokrenut krivični postupak, nije mu omogućeno da učestvuje u njemu kao građanska stranka koja traži naknadu štete (videti stav 59, gore). Pored toga, mada priznaje da je, teorijski, mogao da povede građansku parnicu za naknadu štete, tvrdi da bi, pošto je ta šteta bila rezultat navodnog krivičnog dela, građanski sud po članu 182(d) Zakona o parničnom postupku (videti stavove 60 i 61, gore) bio obavezan da odloži svaki takav postupak sve do razrešenja pitanja krivične odgovornosti. Imajući u vidu široko rasprostranjenu praksu odugovlačenja u bugarskom pravosuđu, takvo odlaganje bi u praksi moglo da bude beskonačno.

109. Komisija, kao i Vlada, napominje (vidi stav 82, gore) da Zakon o obligacionim odnosima i Zakon o državnoj odgovornosti za štete sadrže mogućnost odštetnih zahteva u građanskim sudovima u vezi sa navodnim brutalnim postupcima policije. Da je podnosilac bio poveo takvu parnicu, građanski sud bi imao mogućnost da ga ispita na osnovu postojećeg dokaznog materijala, a da prvo mora da utvrdi krivičnu odgovornost. Prema bugarskoj sudskoj praksi, građanski sud bi bio u obavezi da odloži postupak u vezi sa članom 182(d) Zakona o parničnom postupku jedino ako bi otkrio postojanje novih „krivičnih elemenata“, na primer činjenica koje pre toga nisu bile dostupne tužilaštvu. Komisija nije smatrala da bi u slučaju podnosioca učinak ovog postupka bio da ograniči samu suštinu prava na pristup sudu.

110. Sud primećuje da niko od stranaka pred njim nije osporio da bi odštetni zahtev od strane podnosioca, zasnovan na navodnom zlostavljanju od strane policije, obuhvatao „određivanje njegovih građanskih prava“. S tim u vezi je odlučio da je stav 1 člana 6 primenljiv.

111. Sud takođe primećuje da podnosilac nije osporio da mu i Zakon o obligacionim odnosima i Zakon o državnoj odgovornosti za štetu daju mogućnost da povede postupke pred građanskim sudom. On, međutim, tvrdi da bi takav postupak bio odložen, možda čak i beskonačno, primenom člana 182 (d) Zakona o parničnom postupku.

112. Imajući u vidu bugarsku sudsku praksu na koju ukazuju obe strane (vidi stav 62, gore), Sud primećuje da je Vrhovni sud u jednom predmetu koji se ticao saobraćajne nesreće odredio da građanski sud nije vezan odlukom tužilaštva da se prekine istraga za krivično delo. Podnosilac tvrdi da se ovo pravilo ne bi primenilo u njegovom slučaju, koji je obuhvatao krivično delo mnogo ozbiljnije od saobraćajnog prekršaja. Međutim, ovo pitanje nije moguće rešiti jer g. Asenov nije pokušao da povede parnični postupak. Kako stvari stoje, ne može se reći da mu nije omogućen pristup sudu niti pravo na pravično suđenje u određivanju njegovih građanskih prava.

113. Sledi da nije postojala povreda stava 1 člana 6 Konvencije.

3. Navodna povreda člana 13 Konvencije

114. Podnosilac takođe tvrdi da mu nije bilo omogućeno korišćenje pravnog leka u pogledu njegovih žalbi u vezi sa Konvencijom, što predstavlja povredu člana 13, koji određuje:

Svako kome su povređena prava ili slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvoran pravni lek pred nacionalnim vlastima bez obzira da li su povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.

On tvrdi da su u slučajevima navodnog zlostavljanja koje predstavlja povredu člana 3 državne vlasti shodno članu 13 obavezne da sprovedu pravovremenu i nepristrasnu istragu.

115. Vlada tvrdi da su podnosiocu na raspolaganju stajali delotvorni pravni lekovi u vezi sa navodnim zlostavljanjem od strane policije. Ovo je dokazano činjenicom da je on podneo žalbe Oblasnoj direkciji u Šumenu, Oblasnom vojnom tužilaštvu u Varni i Vrhovnom vojnom tužilaštvu u Sofiji. Pošto su ispitala dokazni materijal, tužilaštva su odlučila da nije bilo osnova za pokretanje krivičnog postupka. S ovim u vezi je važno napomenuti da podnosilac nije potkrepio svoje tvrdnje niti pronašao svedoke koji bi pomogli u istrazi.

116. Komisija je zaključila da je podnosilac mogao da opravda tvrdnju da je zlostavljan od strane policije. Službena istraga nije bila dovoljno temeljita i nezavisna da bi mogla da zadovolji član 13.

117. Sud napominje da je članom 13 zajamčeno postojanje domaćeg pravnog leka kojim se ostvaruje suština prava i sloboda određenih Konvencijom ma kakav da je oblik u kojem ih štiti domaće pravo. Učinak ovog člana je dakle da zahteva da se osigura domaći pravni lek koji omogućuje nadležnim domaćim organima da se i pozabave suštinom žalbi u vezi sa Konvencijom i da odobre odgovarajući lek, mada se zemljama ugovornicama odobrava izvesna fleksibilnost u pogledu načina na koji se pridržavaju svojih obaveza u vezi s ovom odredbom.

Domet obaveze iz člana 13 je promenljiv u zavisnosti od prirode žalbe podnosioca u vezi s Konvencijom. U slučajevima gde pojedinac može da opravda tvrdnju da su ga zlostavljala službena lica protivno članu 3, pojam delotvornog pravnog leka podrazumeva, pored temeljite i efikasne istrage kakvu zahteva član 3 (vidi stav 102, gore), takođe i efikasan pristup podnosioca istražnom postupku kao i plaćanje odštete gde je to prikladno (videti presudu u slučaju *Aksoy*, str. 2286 i 2287, stavovi 95 i 98).

118. Sud se poziva na prethodno iznete zaključke da je tvrdnja g. Asenova da su ga zlostavljali državni službenici bila potkrepljiva i da domaća istraga njegovih tvrdnji nije bila dovoljno temeljita i delotvorna.

Iz ovoga proističe da takođe postoji povreda člana 13.

II. Događaji meseca jula 1995. godine i kasnije

A. Prethodni prigovor Vlade

1. Navodno nekorišćenje svih domaćih pravnih lekova

119. Stav Vlade je bio da je predstavku povodom događaja u toku jula 1995. godine i posle toga trebalo proglasiti neprihvatljivom prema odredbama člana 26 Konvencije (vidi stav 82, gore), jer je krivični postupak protiv podnosioca još uvek bio u toku. Pored toga, podnosilac nije Vrhovnom tužiocu podneo žalbu na nalog da mu se produži pritvor od 8. decembra 1995. godine (vidi stav 40, gore).

120. Komisija je u svojoj odluci o prihvatljivosti zaključila da je podnosilac iskoristio sve pravne lekove koji su mu bili na raspolaganju u pogledu njegovih žalbi u vezi sa članom 5.

121. Sud takođe napominje da se ova grupa žalbi g. Asenova odnosi na razne aspekte njegovog pritvora jula 1995. i kasnije. Sledi da nije od značaja što je krivični postupak protiv njega još uvek bio u toku kada je podneo predstavku Komisiji, budući da mu krivični postupak ne bi pružio nikakvo zadovoljenje u pogledu navodne protivzakonite prirode njegovog prethodnog pritvora.

122. Sud takođe napominje da je g. Asenov, kao i njegovi roditelji u njegovo ime, tužiteljstvu i Oblasnom sudu u Šumenu podneo sijaset molbi da se on pusti na slobodu. O ovakvim okolnostima, Sud je zaključio da je podnosilac zadovoljio zahteve koje postavlja član 26 Konvencije (vidi stav 85, gore).

Sledi da se prethodne primedbe Vlade moraju odbaciti.

2. Navodna zloupotreba pravnog postupka

123. Vlada je takođe tvrdila da je optužbe u vezi sa događajima jula 1995. godine i kasnije trebalo proglasiti neprihvatljivim na osnovu odredaba stava 2 člana 27 Konvencije (videti stav 87, gore) jer nisu predstavljale deo prvobitne predstavke Komisiji i bile uzročno povezane sa predmetom prvobitne žalbe.

124. Na pretresu pred Sudom, delegat Komisije je naveo da Vlada u fazi ispitivanja prihvatljivosti nije iznela nikakve primedbe u vezi sa navodnim nepostojanjem veze između raznih žalbi podnosioca, i izrazio mišljenje da bi Vladu trebalo sprečiti da izrazi takve primedbe pred Sudom. Delegat je naveo da u svakom slučaju podnosioci imaju pravo da se žale na svaku povredu svojih prava zajamčenih Konvencijom; stvar je postupka da li će se te žalbe razmatrati zajedno ili odvojeno.

125. Sud se slaže da se, budući da prethodna primedba Vlade u vezi sa navodom zloupotrebom pravnog postupka nije bila izrečena pred Komisijom u fazi ocenjivanja prihvatljivosti, Vladi ospori da to učini pred Sudom (videti, između ostalog, presudu u slučaju *Loizidu protiv Turske* od 23. marta 1995. godine (*preliminarni prigovori*), Serija A br. 310, str. 19, stav 44).

126. Vlada takođe tvrdi da optužbe o navodnom propustu Vlade da poštuje pravo na podnošenje žalbi na osnovu odredaba člana 25 Konvencije nisu bili potkrepljene te su očigledno neutemeljene.

127. Sud nije našao dokaze o zloupotrebi pravnog postupka u vezi sa posmatranim žalbama.

Sud dakle odbija prethodnu primedbu Vlade.

B. Osnovanost žalbe

1. Navodna povreda člana 3 Konvencije

128. U kontekstu žalbe u vezi sa stavom 1 člana 5 Konvencije (videti stav 137, gore), podnosilac se žali na uslove pritvora u policijskoj stanici u Šumenu. Tvrdi da su s njim boravila dva ili četiri odrasla pritvorenika u ćeliji 3 m sa 1,80 m, ispod zemlje, sa samo jednim ležajem i ograničenim dovodom vazduha i svetlosti. Tvrdi da mu je omogućavano da napusti ćeliju samo dva puta na dan, da ide u toalet.

129. Vlada tvrdi da je ćelija u kojoj je držan g. Asenov u Šumenu bila površine 4,60 sa 3,50 m i da je u njoj boravio samo po jedan drugi pritvorenik.

130. Komisija je smatrala da bi tvrdnje podnosioca o uslovima pritvora, mada su pokrenute u vezi sa članom 5, trebalo preispitati u vezi sa članom 3. Nakon ocenjivanja svih činjenica, nije našla da je dostignut nivo okrutnosti potreban da bi bila ustanovljena povreda člana 3.

131. Sud primećuje da podnosilac nije izričito pokrenuo nikakvu žalbu po članu 3 Konvencije (videti stav 90, gore) u vezi sa uslovima pritvora pošto je uhapšen u julu 1995. godine. Međutim, on jeste izneo neke tvrdnje o tim uslovima u kontekstu svoje žalbe na zakonitost pritvora po stavu 1 člana 5.

132. Sud napominje da on jedini ima pravo da oceni pravne osobine činjenica kakvim ih je Komisija ocenila prihvatljivim (videti presudu u slučaju *Guerra i drugi protiv Italije* od 19. februara 1998. godine, Reports 1998-I, str. 242, stav 44). Sledi da Sud ima pravo da razmotri tvrdnje podnosioca na uslove njegovog pritvora u svetlu garancija protiv zlostavljanja koje pruža član 3.

133. Sud primećuje da je g. Asenov, koji je tada imao 17 godina, držan u pritvoru ukupno skoro 11 meseci u policijskoj stanici u Šumenu. Sud takođe primećuje da se podnosilac i Vlada ne slažu oko tačnih uslova njegovog pritvora, naročito oko dimenzija ćelije i broja zatvorenika koji su je delili s njim, kao i da Komisija nije dala nikakav nalaz u pogledu tih detalja.

134. Sud sa zabrinutošću navodi da je podnosilac, tada maloletno lice, držan skoro jedanaest meseci u uslovima koji bi po mišljenju Vrhovnog tužilaštva bili štetni po njegov fizički i psihički razvoj ako bi bili u dužem trajanju. Takođe treba primetiti da je čak i kada je odlučeno da se premesti trebalo još punih tri i po meseca da se prebaci u popravni dom u Bočinovcima (videti stav 40, gore).

135. Zadatak je Suda, međutim, da odredi da li su ovi uslovi bili dovoljno okrutni da bi dostigli nivo koji je potreban da bi se ustanovila povreda člana 3 (videti stav 94, gore). Pri tom Sud mora da uzme u obzir sve okolnosti, kao što su veličina i stepen prenaseljenosti ćelije, sanitarni uslovi, rekreativne i vežbovne mogućnosti, zdravstvene usluge i nadzor, kao i zdravstveno stanje zatvorenika.

136. Osim tvrdnji stranaka, Sudu nije predložen nikakav objektivni dokaz u vezi s uslovima pritvora podnosioca. Komisija je načinila generalnu procenu i ustanovila da uslovi u kojima je podnosilac držan u pritvoru nisu bili dovoljno okrutni da bi se smatrali povredom člana 3. Sud takođe napominje da je u jedinom postojećem zdravstvenom nalazu o podnosiocu za posmatrani period, dana 2. avgusta 1995. godine, pošto je bio u pritvoru oko mesec dana, navedeno da mu je zdravlje dobro, i da uprkos straha roditelja nije bilo razloga zasnovanog na srčanom oboljenju da se njegov pritvor ne produži.

Sud dakle nije ustanovio da su uslovi u kojima je g. Asenov držan u pritvoru bili dovoljno okrutni da bi proizveli povredu člana 3 Konvencije.

2. Navodne povrede stava 1 člana 5 Konvencije

137. G. Asenov tvrdi da je njegov pritvor bio protivzakonit, u suprotnosti sa stavom 1 člana 5 Konvencije, koji propisuje:

Svako ima pravo na slobodu i bezbednost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sledećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

(c) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja lica pred nadležnu sudsku vlast zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično delo, ili kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela ili bekstvo po njegovom izvršenju;

On ne spori da je prvobitno bio pritvoren radi izvođenja pred sud na osnovu odredaba stava 1(c) člana 5. Međutim, navodi da je istraga o navodnim krivičnim delima koje je bio počinio bila zaključena septembra 1995. godine i tvrdi da je posle toga njegov pritvor predstavljao svojevrsnu kaznu koja je bila u suprotnosti sa pretpostavkom nevinosti. Pored toga, podseća Sud da se po bugarskom zakonu maloletnik može pritvoriti samo u izuzetnim slučajevima (videti stav 69, gore).

138. Komisija primećuje da su vremenskim rokovima sadržanim u članu 222 Zakona o krivičnom postupku propisana ograničenja trajanja prethodnih istražnih radnji, ali ne i pritvora (videti stav 70, gore). Doduše, član 222 ipak propisuje da se produženje pritvora po produženju istrage mora potvrditi. Međutim, produženje pritvora podnosioca je zadovoljilo ovaj zahtev, jer ga je potvrdio Okružni sud 19. septembra 1995, kao i tužilaštva putem nekoliko odluka između oktobra te godine i oktobra 1996. godine. Nije se dakle činilo da je pritvor bio protivzakonit po bugarskim zakonima ili da je postojala povreda stava 1 člana 5 po bilo kom drugom osnovu.

139. Sud napominje da se izrazi „zakonit“ i „u skladu sa zakonom propisanim postupkom“ u stavu 1 člana 5 u suštini pozivaju na nacionalne zakone i izražavaju obavezu da se poštuju relevantna materijalna i proceduralna pravila; ali da pored toga zahtevaju da svako lišavanje slobode bude u skladu sa svrhom člana 5, tj. sprečavanjem samovoljnog lišavanja slobode (videti, na primer, presudu u slučaju *Erkalo protiv Holandije* od 2. septembra 1998. godine, Reports 1998-VI, str. 2477, stav 52).

140. U ovom slučaju Sud, kao i Komisija, ne nalazi nikakav dokaz da je pritvor podnosioca bio protivzakonit po bugarskom zakonu. Štaviše, jasno je da je g. Asenov pritvoren na osnovu osnovane sumnje da je počinio prestup, što stav 1 člana 5 dozvoljava.

141. Sud, dakle, nije ustanovio da je postojala nikakva povreda stava 1 člana 5 Konvencije.

3. Navodne povrede stava 3 člana 5 Konvencije

142. G. Asenov, koji je držan u pritvoru oko dve godine, žalio se na povredu svojih prava zajamčenih stavom 3 člana 5 Konvencije, koji kaže:

Svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama iz stava 1(c) ovog člana biće bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da obavlja sudske funkcije i imaće pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se usloviti jemstvima da će se lice pojaviti na suđenju.

143. Kao što se vidi iz gornjeg, podnosilac nije osporio da je njegov pritvor, bar u početnoj fazi, potpadao pod domašaj stava 1(c) člana 5. Sledi da je primenljiv stav 3 člana 5.

Sud će prvo preispitati da li se može reći da je g. Asenov bio „bez odlaganja priveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da obavlja sudske funkcije”. Drugo, Sud će ispitati da li mu je omogućeno „pravo da mu se sudi u razumnom roku“, uključujući i to da li je trebalo da bude pušten na slobodu do suđenja.

(a) Pravo da bude bez odlaganja priveden pred sudiju ili drugo
„službeno lice“

144. Vlada je tvrdila da su razni tužioci koji su razmatrali molbe g. Asenova da bude pušten na slobodu bili „službena lica zakonom određena da obavljaju sudske funkcije“ u okviru značenja stava 3 člana 5, jer je po bugarskim zakonima tužilac potpuno nezavisan, obavezan da štiti javni interes i ovlašćen da odlučuje o jednom broju pitanja vezanih za krivični postupak, uključujući i odluku da li da optuženom produži pritvor.

145. Komisija, sa kojom se podnosilac slaže, zaključila je da su, mada su po bugarskom pravu nezavisni, istražitelji u praksi pod kontrolom tužilaca u pogledu svakog pitanja u vezi s obavljanjem istrage, uključujući i to da li osumnjičenog treba ostaviti u pritvoru. Bilo je, dakle, objektivno prilično jasno da istražni sudija koji se bavio predmetom g. Asenova nije bio u dovoljnoj meri nezavisan od tužilaštva, koje će kasnije biti suprotstavljena strana u krivičnom postupku.

146. Sud ponavlja da je sudska kontrola ometanja prava pojedinca na slobodu od strane izvršne vlasti neophodan sastavni deo garancija sadržanih u stavu 3 člana 5 (videti presudu u slučaju *Aksoy*, str. 2282, stav 76). Pre nego što se može reći da „službeno lice“ obavlja „sudske funkcije“ u okviru značenja ove odredbe, ono mora da ispunji određene zahteve koje pružaju garanciju osobi u pritvoru da neće biti samovoljnog ili neosnovanog lišavanja slobode (videti presudu u slučaju *Schiesser protiv Švajcarske* od 4. decembra 1979. godine, Serija A, br. 34, str. 13, stav 31).

„Službeno lice“ mora dakle biti nezavisno od izvršnih vlasti i stranaka. Objektivni izgledi u trenutku kada se donosi odluka o pritvoru su u tom pogledu bitni: ako u tom trenutku izgleda da bi „službeno lice“ moglo u kasnijem krivičnom postupku da učestvuje na strani tužioca, njegova nepristrasnost i nezavisnost bi mogle biti sporne (videti presudu u slučaju *Huber protiv Švajcarske* od 23. oktobra 1990. godine, Serija A, br. 188, str. 18, stav 43, i presudu u slučaju *Brincat protiv Italije* od 26. novembra 1992. godine, Serija A br. 249-A, str. 12, stav 21). „Službeno lice“ mora da lično sasluša osobu u pritvoru i ispita na osnovu pravnih merila da li je pritvor opravdan. Ako nije opravdan, „službeno lice“ mora imati ovlašćenje da izda obavezujući nalog da se lice u pritvoru pusti na slobodu (videti presudu u slučaju *Schiesser*, str. 13 i 14, stav 31, i presudu u slučaju *Irska protiv Velike Britanije* od 18. januara 1978. godine, Serija A br. 25, str. 76, stav 199).

147. Sud je primetio na samom početku da molbe g. Asenova za puštanje na slobodu nije razmotrio sudija sve do 19. septembra 1995. godine (videti stav 38 u ovom tekstu), tri meseca posle početka pritvora. Ovo za svrhe stava 3 člana 5 očigledno nije bilo „bez odlaganja“ u dovoljnoj meri (videti, na primer, presudu u slučaju *Brogan i drugi protiv Velike Britanije* od 29. novembra 1988. godine, Serija A br. 145-B, str. 33, stav 62), uostalom, nije ni tvrđeno da je ovaj postupak bio adekvatan za svrhe zadovoljenja zahteva koje postavlja ova odredba.

148. Sud podseća da je 28. jula 1995. godina g. Asenov izveden pred istražnog sudiju koji ga je saslušao, formalno ga optužio i izdao nalog da bude zadržan u pritvoru (vidi stav 33, gore). Sud napominje da po bugarskim zakonima istražni sudija nema ovlašćenje da donosi pravosnažne odluke u vezi sa puštanjem osumnjičenog lica na slobodu ili njegovim pritvorom. Umesto toga, svaku odluku koju donese istražni sudija može da poništi tužilac, koji takođe može da istražnom sudiji oduzme predmet ako nije zadovoljan njegovim pristupom (videti stavove 66 – 69, gore). Sledi da istražni sudija nije bio dovoljno nezavisan da bi se mogao označiti kao „službeno lice određeno da obavlja sudske funkcije“ u okviru značenja stava 3 člana 5.

149. Tužilac A koji je potvrdio odluku istražnog sudije, nije lično saslušao g. Asenova (vidi stav 33, gore), a nisu ga saslušali ni ostali tužiocima koji su kasnije odlučivali o produženju pritvora. U svakom slučaju, budući da je svaki od tih tužilaca mogao kasnije da deluje protiv podnosioca u krivičnom postupku (vidi stav 66, gore), oni nisu bilo dovoljno nezavisni i nepristrasni za svrhe stava 3 člana 5.

150. Sud zaključuje da je postojala povreda stava 3 člana 5 zato što podnosilac nije bio „izveden pred službeno lice određeno zakonom da vrši sudske funkcije“.

(b) Pravo na suđenje u razumnom roku ili puštanje na slobodu
do suđenja

151. Stav Vlade je bio da je prethodna istraga bila složena i dugotrajna i da se sastojala od saslušanja jednog broja navodnih saučesnika i svedoka, kao i razmatranja nalaza veštaka. Dana 31. januara 1997. godine pojavila se potreba da tužilaštvo zatraži dopunske istražne radnje i preispitivanje svedoka, kada je postalo očigledno da postoji sukob interesa g. Asenova i navodnih saučesnika. Tokom celog istražnog postupka su podnosilac i njegovi roditelji stalno podnosili molbe da se on pusti na slobodu, a svaka molba je prouzrokovala prekid istrage dok se molba ne razmotri. U takvim se okolnostima ne bi moglo reći da g. Asenovu nije pružena mogućnost da bude izveden pred sud u razumnom roku.

152. Pridajući naročit značaj činjenici da je od septembra 1995. pa do septembra 1996. godine istraga praktično mirovala, Komisija je zaključila da je g. Asenovu, koji je tada već bio u pritvoru preko 23 meseca, bilo uskraćeno pravo na suđenje u razumnom roku.

153. Sud primećuje da je period koji treba uzeti u obzir počeo 27. jula 1995. godine i trajao do nepoznatog dana meseca jula 1997. godine, kada je osuđen za četiri pljačke (vidi stavove 33 i 48, gore). Njegov pritvor do suđenja trajao je dakle oko dve godine.

154. Sud ponavlja da je, pre svega, obaveza domaćih sudskih vlasti da osiguraju da pritvor pred suđenje optužene osobe ne pređe razuman rok. U tom cilju moraju da razmotre sve okolnosti u korist i protiv postojanja stvarnog zahteva javnog interesa koji bi opravdao, imajući u vidu načelo pretpostavljene nevinosti, odstupanje od pravila poštovanja slobode pojedinca, i da ih izlože u odlukama po molbama za puštanje na slobodu. Obrazloženje tih odluka, kao i istinite činjenice koje pritvorenik pomene u molbama za puštanje na slobodu su u suštini ono što Sud razmatra u donošenju odluke da li je postojala povreda stava 3 člana 5.

Opstajanje osnovane sumnje da je uhapšena osoba počinila prestup je nužna pretpostavka opravdanosti produženja pritvora, ali posle izvesnog vremenskog perioda više nije dovoljna: Sud tada mora da ustanovi da li su drugi razlozi koje navedu sudske vlasti dovoljni da bi opravdali produžetak lišavanja slobode. U slučajevima kada su ti razlozi „relevantni“ i „dovoljni“, Sud takođe mora da ustanovi da li su nadležne domaće vlasti pokazale „naročitu revnost“ u vođenju postupka (videti presudu u slučaju *Toth protiv Austrije* od 12. decembra 1991. godine, Serija A, br. 224, str. 18, stav 67).

155. Sud podseća da je u dve prilike kada je neki sud razmatrao zakonitost držanja g. Asenova u pritvoru puštanje na slobodu bilo odbijeno zato što je on bio optužen za nekoliko ozbiljnih krivičnih dela i da je njegova kriminalna aktivnost trajne prirode, tako da je postojala opasnost ponovnih krivičnih dela u slučaju puštanja na slobodu (videti stavove 38 i 47, gore).

156. Sud primećuje da je 28. jula 1995. godine g. Asenov optužen za šesnaest ili više provala i razbojništava, neka od kojih uz upotrebu sile (vidi stav 33, gore). Mada je prvo ispitivan u vezi s istragom o nizu krađa u januaru 1995. godine (vidi stav 32, gore), nekoliko

prestupa za koje je bio optužen dogodilo se kasnije, poslednji od njih je pljačka koja se dogodila 24. jula, tri dana pre nego što je uhapšen.

U takvim okolnostima Sud zaključuje da se domaće vlasti nisu bez osnova bojale da bi podnosilac mogao da ponovi krivično delo ako bude pušten na slobodu.

157. Međutim, Sud podseća da je podnosilac bio maloletnik pa je tako prema odredbama bugarskog zakona mogao biti držan u pritvoru samo u izuzetnim okolnostima (vidi stav 69, gore). Sledi da je bilo još važnije nego inače da vlasti pokažu naročitu revnost da započnu suđenje u razumnom roku.

Vlada tvrdi da su prošle dve godine pre nego što je slučaj dospelo pred sud zato što je bio komplikovan i zahtevao dugotrajnu istragu. Međutim, iz podataka koji su dostupni Sudu može se izvesti zaključak da tokom jedne od tih godina – od septembra 1995. do septembra 1996. godine, u istrazi skoro ništa nije urađeno: nisu sakupljeni nikakvi novi dokazi a g. Asenov je saslušan samo jedan put, i to 21. marta 1996. godine (vidi stavove 34 i 42, gore). Štaviše, imajući u vidu značaj prava na slobodu, kao i na primer mogućnosti da se relevantna dokumenta mogu i kopirati a ne svakom prilikom slati ceo dosije odgovarajućim vlastima, nije trebalo dozvoliti da mnogobrojne molbe podnosioca da bude pušten na slobodu imaju za posledicu prekid istrage i odlaganje suđenja (vidi presudu u slučaju *Toth*, str. 21, stav 77).

158. Imajući gornje u vidu, Sud nalazi da je g. Asenovu bilo uskraćeno pravo na suđenje u razumnom roku, protivno stavu 3 člana 5 Konvencije.

4. Navodna povreda stava 4 člana 5 Konvencije

159. Podnosilac predstavke je takođe tvrdio da je tužena država propustila da se pridržava stava 4 člana 5 Konvencije, koji propisuje:

Svako ko je lišen slobode ima pravo da pokrene postupak u kome će sud hitno ispitati zakonitost lišenja slobode i naložiti puštanje na slobodu ako je lišenje slobode nezakonito.

160. Vlada je istakla da je g. Asenov po tada važećim zakonima iskoristio mogućnost da se obrati sudu i zatraži preispitivanje zakonitosti svog pritvaranja. Mada saslušanje nije bilo javno, Okružni sud u Šumenu je razmotrio pismene predstavke stranaka.

Vlada je takođe obavestila Sud da je zakon izmenjen 8. avgusta 1997. godine i da sada u sličnim slučajevima propisuje javno saslušanje u prisustvu stranaka.

161. Komisija i podnosilac su smatrali da je činjenica da je podnosilac tada bio maloletan i da je razlog koji je dat za produženje pritvora rizik da on ponovi prestup nalagala da se održi rasprava. Umesto toga, Okružni sud u Šumenu, koji pored toga nije ni bio nadležan da razmatra da li su optužbe protiv g. Asenova bile utemeljene dovoljnim dokazima (vidi stav 74, gore), preispitao je pitanje njegovog pritvora na zatvorenoj sednici, bez učešća stranaka (vidi stavove 38 i 73, gore). Posle ovoga za njega nije više bilo mogućnosti da traži još jednu sudsku reviziju njegovog pritvora sve dok slučaj nije stigao pred sud (vidi stavove 41, 47 i 75, gore). Posledica ovoga je povreda stava 4 člana 5 Konvencije, činjenica da se prvi lični susret podnosioca sa nepristrasnom sudskom vlašću dogodio tek 6. februara 1997. godine, to jest oko 19 meseci pošto je uhapšen.

162. Sud podseća da prema stavu 4 člana 5 uhapšena ili pritvorena osoba ima pravo da pokrene postupak za sudsko preispitivanje proceduralnih i suštinskih uslova koji su bitni za „zakonitost“ njenog lišavanja slobode, u smislu stava 1 člana 5 (videti stav 139, gore, takođe i presudu u slučaju *Brogan i drugi*, str. 34, stav 65).

Mada nije uvek neophodno da postupak u smislu stava 4 člana 5 bude praćen istim garancijama kao i one koje zahteva stav 1 člana 6 Konvencije u krivičnom i građanskom postupku (videti presudu u slučaju *Megyeri protiv Nemačke* od 12. maja 1992. godine, Serija A br. 237-A, str. 11, stav 22), mora da bude sudske prirode i da pruži jemstva koja odgovaraju lišavanju slobode koje je u pitanju. U slučaju osobe čiji pritvor potpada pod domašaj stava 1(c) člana 5, potrebna je rasprava (vidi presudu u slučaju *Schiesser*, str. 13, stavovi 30 i 31, presudu u slučaju *Sanchez-Reisse protiv Švajcarske* od 21. oktobra 1986. godine, Serija A br. 107, str. 19, stav 51, kao i presudu u slučaju *Kampanis protiv Grčke* od 13. jula 1995. godine, Serija A br. 318-B, str. 45, stav 47).

Pored toga, stav 4 člana 5 zahteva da se licu kome je određen pritvor da mogućnost da u razumnim razmacima pokreće postupak za preispitivanje zakonitosti svog pritvaranja (vidi presudu u slučaju *Bezicheri protiv Italije* od 25. oktobra 1989. godine, Serija A br. 164, str. 10–11, stavovi 20 i 21). Imajući u vidu pretpostavku određenu Konvencijom da će takav pritvor biti strogo ograničenog trajanja (videti stav 154 u ovom tekstu), preispitivanje se mora ponavljati u kratkim vremenskim razmacima (videti presudu u slučaju *Bezicheri*).

163. Sud podseća da je Okružni sud u Šumenu razmotrio molbu g. Asenova za puštanje na slobodu na zatvorenoj sednici i bez njegovog prisustva (videti stavove 38 i 73, gore). Mada Sud prihvata da je relevantni zakon kasnije dopunjen i sadrži odredbu o usmenom saslušanju u takvim slučajevima (videti stav 160, gore), on je ipak ograničen na razmatranje činjenica u predmetu podnosioca (videti presudu u slučaju *Findlay protiv Velike Britanije* od 25. februara 1997. godine, Reports 1997-I, str. 279, stav 67).

164. Pored toga, Sud primećuje da prema bugarskim zakonima lice u pritvoru ima pravo da podnese zahtev za preispitivanje odluke o pritvoru pred sudom samo jednom (videti stav 75, gore). Po ovom osnovu je Sud u Šumenu 19. septembra 1995. godine odbacio drugi takav zahtev podnosioca (videti stav 41, gore).

165. Imajući naročito u vidu nedostatak mogućnosti za podnosioca da mu se tokom dve godine pritvora do suđenja sudski preispita zakonitost pritvora više nego jedan put, kao i propust suda da ga usmeno sasluša u toj jednoj jedinoj prilici, Sud nalazi da je postojala povreda stava 4 člana 5 Konvencije.

5. Navodna povreda stava 1 člana 25 Konvencije

166. Sva tri podnosioca su se žalila da im je država ometala delotvorno uživanje prava na pojedinačne žalbe, i to protivno odredbama stava 1 člana 25 Konvencije, koji propisuju:

Komisija može da prima predstavke upućene generalnom sekretaru Saveta Evrope od svake osobe, nevladine organizacije ili grupe lica koji tvrde da su žrtve povrede prava ustanovljenih ovom Konvencijom od strane jedne od Visokih strana ugovornica, pod uslovom da je Visoka strana ugovornica protiv koje je predstavka podneta izjavila da priznaje nadležnost Komisije da prima takve predstavke. One Visoke strane ugovornice koje su dale takvu izjavu obavezuju se da ni na koji način ne ometaju stvarno vršenje ovog prava.

167. U predstavkama Sudu Vlada je osporila postojanje dokaza u korist tvrdnje podnosioca da su osećali da su bili pod pritiskom službenih lica da potpišu neku izjavu pred beležnikom.

168. Komisija je utvrdila da nije moguće ustanoviti da li je posle hapšenja jula 1995. godine g. Asenov saslušan u vezi sa svojom predstavkom Strazburu. Međutim, primetila je da su njegove roditelje ispitivali u vezi s tim predstavnicima ili policije ili tužilaštva, i to u vreme kada im je sin bio u pritvoru. Komisija zaključuje da je jedino verovatno objašnjenje za izjavu pod

zakletvom koju su dali podnosioci da su osećali da su pod pritiskom zbog svoje predstavke i da su želeli da umire vlasti.

169. Sud podseća da obaveza država prema stavu 1 člana 25 Konvencije da ne ometaju pravo pojedinca da podnese i vodi svoj slučaj pred Komisijom daje pojedincu pravo proceduralne prirode koje se može izraziti u postupku pred Komisijom. Od izuzetnog je značaja za sistem pojedinačnih predstavki da podnosioci ili potencijalni podnosioci mogu da komuniciraju slobodno s organima Konvencije bez ikakve vrste pritiska vlasti da povuku ili izmene svoje žalbe (vidi presudu u slučaju *Akvidar i drugi protiv Turske* od 16. septembra 1996. godine, Reports 1996-IV, str. 1218–19, stavovi 103 i 105, i presudu u slučaju *Kurt protiv Turske* od 25. maja 1998. godine, Reports 1998-III, str. 1205–06, stav 159).

170. Izraz „bez ikakve vrste pritiska“ mora da obuhvata ne samo neposrednu prinudu i flagrantne slučajeve zaplašivanja podnosilaca, već i druga neprilična dela ili kontakte čiji je cilj ubeđivanje ili obeshrabrivanje podnosilaca da ne traže pravni lek u vezi s Konvencijom (vidi presudu u slučaju *Kurt*, str. 1206, stav 160).

Pitanje da li kontakti vlasti i podnosioca jesu ili nisu neprihvatljivi s tačke gledišta člana 25 mora se ispitati u svetlu činjenica u svakom pojedinačnom slučaju. U ovom slučaju Sud primećuje da je predstavka Komisiji sadržavala ozbiljne optužbe o zloupotrebama od strane policije i tužilaštava. U odgovarajuće vreme g. Asenov je bio u produženom pritvoru, a imajući u vidu činjenice koje su navele Sud da ustanovi postojanje povreda stavova 3 i 4 člana 5, njegovi roditelji su mogli sasvim opravdano da se boje da postoji opasnost da tužilaštvo preduzme štetne postupke protiv njega. Vlasti su morale biti svesne da su podnosioci članovi manjinske zajednice i da su bili tema novinskih komentara (videti stav 50, gore), što je još više doprinelo slabljenju njihovog otpora na pritiske.

171. Imajući te okolnosti u vidu, Sud je zaključio da je saslušanje g. Ivanova i gđe Ivanove od strane jednog ili više predstavnika tih vlasti, koje je podnosiocce navelo da poreknu u izjavi pod zakletvom da su bili podneli bilo kakvu predstavku Komisiji (videti stav 51, gore) predstavljalo nepriličan pritisak čiji je cilj bio ometanje prava na pojedinačnu predstavku.

Sledi da je postojala povreda stava 1 člana 25 Konvencije.

IV. Primena člana 50¹ Konvencije

172. Podnosioci su tražili pravično zadovoljenje shodno članu 50 Konvencije, koji propisuje:

Ako Sud nađe da je odluka ili mera koju je donela ili preduzela sudska ili bilo koja druga vlast neke Visoke strane ugovornice u celini ili delimično protivna obavezama koje proističu iz ove Konvencije i ako unutrašnje pravo te strane ugovornice omogućava samo delimičnu odštetu za posledice ove odluke ili mere, odlukom Suda, ako je to potrebno, daće se pravično zadovoljenje oštećenju stranci.

A. Naknada nematerijalne štete

173. G. Asenov je tražio naknadu za štetu koju je pretrpeo zbog mnogobrojnih povreda svojih prava određenih Konvencijom. G. Ivanov i gđa Ivanova su tražili nenovčanu naknadu povodom pritiska koji su na njih izvršile vlasti protivno odredbama stava 1 člana 25.

172. Stav Vlade je bio da ne treba dodeliti nikakvu odštetu po odredbama člana 50.

175. Sud smatra, imajući u vidu ozbiljnost i broj povreda koje su ustanovljene u ovom slučaju, da bi g. Asenovu trebalo dodeliti naknadu za nenovčanu štetu, mada je stav Suda da je

zaključak o povredi stava 1 člana 25 zadovoljavajuća pravična naknada u vezi sa bilo kakvom nenovčanom štetom koju su pretrpeli g. Ivanov i gđa Asenova.

Na osnovu pravične procene, Sud g. Asenovu dodeljuje 6.000.000 bugarskih leva.

B. Sudski troškovi

176. Podnosioci su tražili naknadu sudskih troškova u vrednosti od oko 14.860 funti (GBP) za svog bugarskog zastupnika i oko GBP 7.600 za svog britanskog zastupnika.

177. Zastupnik Vlade je na raspravi naveo da su zahtevi preterani.

178. Sud, uzimajući u obzir broj pitanja koja su se pojavila u slučaju kao i njihovu kompleksnost, dodeljuje tražene svote u celini, umanjene za sredstva za pravnu pomoć koja je uplatio Savet Evrope. Svotu dodeljenu bugarskom zastupniku g. Asenova treba pretvoriti u bugarske leve po kursu koji se primenjuje na dan isplate.

C. Kamata za neizvršenje obaveze

179. Prema podacima koji su dostupni Sudu, zakonska kamata koja se primenljivala u Bugarskoj na dan usvajanja ove presude je 5,08% godišnje, a ona koja se primenljivala u Velikoj Britaniji 7,5% godišnje.

IZ OVIH RAZLOGA, SUD

1. Jednoglasno *odbacuje* prethodne prigovore Vlade;
2. Sa osam glasova prema jedan *smatra* da nije postojala povreda člana 3 u vezi sa optužbama g. Asenova o policijskom zlostavljanju;
3. Jednoglasno *smatra* da je postojala povreda člana 3 Konvencije zasnovana na propustu da se sprovede delotvorna službena istraga o optužbama g. Asenova o policijskom zlostavljanju;
4. Jednoglasno *smatra* da nije postojala povreda stava 1 člana 6 Konvencije;
5. Jednoglasno *smatra* da je postojala povreda člana 13 Konvencije;
6. Sa osam glasova prema jedan *smatra* da nije postojala povreda člana 3 Konvencije u smislu uslova u kojima je g. Asenov držan u pritvoru od jula 1995. godine;
7. Jednoglasno *smatra* da nije postojala povreda stava 1 člana 5 Konvencije;
8. Jednoglasno *smatra* da jeste postojala povreda stava 3 člana 5 Konvencije u tom smislu da g. Asenov nije bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugo službeno lice određeno zakonom da vrši sudsku funkciju;
9. Jednoglasno *smatra* da je postojala povreda stava 3 člana 5 Konvencije utoliko što g. Asenov nije izveden pred sud u razumnom roku ili pušten na slobodu pred suđenje;
10. Jednoglasno *smatra* da je postojala povreda stava 4 člana 5 Konvencije;
11. Jednoglasno *smatra* da je postojala povreda stava 1 člana 25 Konvencije u odnosu na sva tri podnosioca;
12. Jednoglasno *smatra* da tužena država ima isplatiti, u roku od tri meseca:
 - (a) podnosiocu, kao naknadu za nematerijalnu štetu, iznos od 6.000.000 (šest miliona) bugarskih leva;
 - (b) svim podnosiocima, za troškove sudskog postupka, iznos od 14.860 GBP u bugarskim levima po kursu koji se primenjuje na dan isplate, zajedno sa 7.600 GBP, umanjeno za 38.087 francuskih franaka pretvorenih u GBP po kursu na dan isplate, zajedno sa svim pripadajućim porezima; i

(c) naplatu proste kamate po godišnjoj stopi od 5,08% na iznose dodeljene u bugarskim levima i 7,5% na iznose dodeljene u GBP po isteku gore pomenuta tri meseca pa do isplate;

13. *Odbija* ostatak zahteva za pravičnu naknadu.

(...)

Herbert Petzold,
Sekretar

Rudolf Bernhardt,
Predsednik

Na osnovu stava 2 člana 51 Konvencije i stava 2 Pravila 53 Pravila Suda A, delimično izdvojeno mišljenje g. Mifsuda Boničija se pridodaje presudi

DELIMIČNO IZDVOJENO MIŠLJENJE SUDIJE MIFSUDA BONIČIJA

1. Slažem se s ostalim sudijama po svim navodima osim sa dva koji se tiču člana 3 Konvencije.

2. Anton Asenov je imao 14 godina kada je septembra 1992. godine u incidentu sa policijom zadobio modrice koje je Sud smatrao „dovoljno ozbiljnim da bi predstavljale zlostavljanje shodno odredbama člana 3.“ (videti stav 95 presude). Međutim, Sud nije mogao da ustanovi na osnovu dokaznog materijala da li je povrede nanela policija, kako je podnosilac tvrdio (stav 100).

Što se mene tiče, moj stav je da je u trenutku kada je izneta tvrdnja da su povrede nanete policijskim pendrecima i to u vezi sa hapšenjem g. Asenova, nastala obaveza Vlade da „pruži potpuno i zadovoljavajuće objašnjenje o tome kako su povrede nanete“ kako je čvrsto ustanovljeno praksom Suda, navedeno u stavu 92 presude.

Bugarske vlasti nisu ponudile *potpuno i zadovoljavajuće* objašnjenje kako je došlo do toga da četrnaestogodišnji dečak zadobije tako ozbiljne povrede. Njegov otac je doduše priznao da je „uzeo komad šper-ploče i udario sina“ (stav 9) da bi pokazao svoj stav o njegovom ponašanju, ali šper-ploča ne može da nanese ozbiljne povrede koje je ustanovio lekar dva dana posle incidenta. Za razliku od toga, policijski pendreci mogu lako da prouzrokuju takve povrede.

3. Ja takođe smatram da način na koji se sa podnosiocem (koji sada ima oko 17 godina) postupalo u zatvoru između jula 1995. i marta 1997. godine, kako je opisano u stavu 35 ove presude, sam po sebi predstavlja nečovečno postupanje, naročito imajući u vidu da imamo posla sa maloletnikom, sa kojim se u stvari postupalo kao sa punoletnim kriminalcem tako što je držan u maloj ćeliji zajedno sa jednim ili više odraslih kriminalaca.

4. Ove činjenice me navode na zaključak da su prema mladoj osobi staroj između 14 i 17 godina bugarske vlasti prekršile odredbe člana 3 Konvencije.

(...)